

Nro. 43. és 44.

A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRÁLY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Adult Bétsből, Pénteken December 14-dik napján, 1810-ik
esztendőben.

B é t s.

Gróf Koháry Ferentz Úr Eő Excellentziája, a' Kir. Udvari Magyar Cancelláriának mostani Vice-Cancelláriusa, a' Fels. Császári Kir. uralkodó Házhoz való fedhetetlen hívségétől, és a' köz Jónak előmozdításában való faradhatatlan munkasságától ösztönöztetvén, külömbkülönbféle ezüst edényeit, mellyek jó pénzben 3734 forintra és 30 krajtzárra betsültetnek, a' Státus oltarára küldötte. — Hasonló feltétellel, 1094 for. 's 28 krajtzárt érő ezüstöt adott a' Haza szükségére az Austriai hadi Superioratus, avagy fő Papság; mellyeket igen kegyelmessen vévén Eő Cs. Kir. Felsege, azokat a' Bécsi Udvari újság levelekbe béiktattatni, 's közönségesen ki hirdetni parantsolt.

Degen József Vintze ide való Könyvnyomtató és Könyváros Urat, az Udvari és Státus Könyvnyomtató Műhelynek Directorát, az ő Státus szolgálatjában való buzgoságára, 's érdemeire, és a' szépnyomtatásban tett előmeneteleire való tekintetből, az Austriai Csász. Birodalomban *El-senau* praedicatummal megneemesíteni méltoztatott Fels. Urunk.

Magyar Ország.

Nemtsak Frantzia, Olasz és Cseh Országokban, hanem Magyar Hazánkban is próbát tettek már a' nádméznek szőlőből való készítésével, és itt is bizonyítja a' tapasztalás, hogy valamint az Indiai nádból, úgy a' szőlőtökének terméséből is jó szirupot és nádmézet lehet készíteni. — Legközelebb arról tudósítatunk Nemes Pesth Vármegyéből, hogy Hazánk igen kedves Nádorispánnya Ró. Cs. Kir. Fő Hertzegeége Budához egy óra mértföldre fekvő Ürömi jószágában, az arra készített épületben, az idei szüret alkalmatosságával 400 akó mustot, még pedig dézmába adott mustot főzetett Sirupnak, melly olly jó, 's annyi tzuksort adott, hogy négy hét múlva több hordó nádméz kristallizáltatott belöle, melly már raffinirozo műhelybe fog adatatni. — Hogy nem káros légyen a' borból tzuksort és sirupot készíteni, abból ki tettik, hogy noha a' tűznek való fának, a' munkások bére, és a' mustnak az árra igen sokra ment; még is mindazáltal nem kevésre megyen a' mézből bėjöendő nyereség.

A' juharfa levéből készített nádmézzel már egyszer emlékezetet tettünk a' Magy. Kir. Kir. Urunk.

Meg mondtuk, hogy Csehországban evvel szerentsés próbák tétettek. Északi Amérikáknak napnyugoti és északi lakosi, számos esztendőktől fogva, nádméz helyett, juharfából tsinalt izukkorral élnek, 's azt kevés fáradsággal szokták készíteni, következőképen. Februarius közepétől fogva Mártzius hólnap végéig az juharfát, mint Magyar Országának némelly környeiben, megtsapollyák, 's annak vizébol elsöben sirupot asután izukkort tsinálnak, a' nélkül, hogy a' juharfa a' meg tsapolás miatt leg kevesebbet is szenvedne. — Jó időben 300 font juharfából való vizből öt söt hat font izukkort is lehet tsinálni, a' mint ezt a' Párisi Monitör megmutatta. — Szilvából is jó izukkort lehet készíteni a' Tudósoknak tapasztalások szerint.

Steyer Országának fő városában, Grétzben a' kukuritza szárból is jó izukkort készítettek néhány Chemikusok. A' Kukuricza szárából nem akkor kell sirupot készíteni, mikor még a' kukuritza nem szemzik, és meg nem érik, mert ilyenkor a kukuritza szeme nemtsak meg nem érik, hanem egészen el vesz, de a' kukuritzának megérése és letördelése után, mellyből nemtsak jó sirupot, hanem a' napnyugoti Indiai nádmézhez egészen hasonló izukkort lehet készíteni megmarad. Ezen az oszön sok mázsa sirup és izukkor készített Grétzben a' kukuritza szárból. — Ez a' talalmány nem mostani. Tek. Kis Hont Vármegyének igen érdemes Orvos Doctora néhai *Muddac Péter Ur* 25 's több esztendőkkal ennekelötte Rimaszombatban, az én jelenlétemben, a' kukuritza szárból sirupot már készített, de azt izukkorra változtatni nem tudta, fel nem tudván a' cry-

tallisationak módját találni. Elég az ahoz, hogy ő volt a' leg első, a' ki azt fel találta, hogy a' kukuritza szárból is lehet sirupot, és nádmézhez hasonló tzuukkort készíteni.

Frantzia Birodalem,

A' Párisi mostani Érsek *Maur* Cardinális egy szép pásztori levelet küldött az ő megyejébéli Papokhoz, mellyben az ifjú Császárné *Maria Ludovika* teherben való lételéről ad nékik hírt, 's egyszersmind azt rendeli, hogy ennek a' nagy fejedelem aszszonynak szerentsés szüléseért közönséges áhétatosságok tartassanak. Melly nagy örömben merült legyen a' Frantzia nemzet ezen örvendetes hirhallásán, ki nem lehet mondani. Midőn Bourdeauxban (olvassd Burdóban) a' Császárnak e' tárgy eránt küldött levele a' teátromban el olvastatott volna, igen nagy öröm madt a' jelenvóit személyeknek szivekben, 's illy szózáttal jelentették azt ki: *Ellyen a' Császár! Ellyen a' Császárné!*

A' *Mercure de France* nevezetű Párisi közönséges újság leveleknek egyik darabjában következő jegyzést olvasunk Angliának jelenvaló állapotjáról: A' száraz Európának Anglia ellen való hadakozása egyenlő szívvel 's erővel folytatatik, mellynek következései naponként mind rettentőbbek rettentőbbek lesznek ezeknek a' nagy szigetbélieknek. Az a' kárvallás, mellyet az ő kereskedések szenved, itüodztató, annak töredékivel a' Balticum tenger egészen bé van boritva, és annak kikötőhelyei tsak azért vannak előttök felnyitva, hogy azokba bé evezvén elfogattassanak, 's kótyavetyére tétessenek. — A'

középtengertől fogva a' Balticum tengerig tűz oká-
cób lángok buznognak fel az Angliai portékák-
n egemesztetésekre. — Soha nem voltak a' száraz
Európától annyira elszakasztatva mint most,
minden velek való kereskedésbéli egység kétfé-
lé vágatott, Amsterdamban semmi velek való ke-
reskedés nem foly, és soha sem volt abban olly
tsendesség mint most. Frantzia Országból semmi
Commissio nem megyen a' colonialis termések-
re nézve Londonba. Ide járúl az Angliai Király
kétséges kimentelli betegsége, melly miatt nagy
félelemben vannak a' kereskedők, mivel ha meg-
halna a' Király, bizonyosan nagy változás tör-
ténne Európának politika dolgaiban.

A *Gazette de France* nevezetű Párisi közön-
séges újság leveleknek írója, a' Fels. Angliai Ki-
rállynak jelenvaló betegségről következő
anekdótát adott ki. Midőn, *úgy mond*, eszre vet-
ték volna a' ministerek, hogy a' Király tsende-
sen van, a' Parlamentomnak meg hozzászabítá-
sáról való irást eleibe adták, mellyet Eő Felsé-
ge imitt amott el olvasván, annak a' maga ne-
vét illy módon írta alája: *Gyorgy Napoleon*, és
hogy azolta mindenkor így, és nem másképen
írja a' maga nevét, azon belső meggyőződésből,
hogy az ő második neve az Angliai Armadiának
győzedelmet, ministereinek az Ország dolgainak
folytatására szükséges böltsességét fogna adni.

Az a' költséges és ritka munka, melly Egyip-
tomnak mivóltáról, régiségeiről, ritkaságairól,
és a' Fr. Császár Egyiptomi expediciójáról íra-
tott, már egészen készen van, melly harmad fél
milliom frankban került a' Frantzia országló szék-
nek. Egy nyomtatványnak közönséges papiros-

ra 3600, vélin papirosra 4500 frank az árra. — *Canova* igen híres Olasz Országi képfaragó mester, nem régiben, Fontainebleauban együtt fölöstökömözött a' Fr. Császárral és Császárnéval, a' honnan egyenessen Rómába megyen vissza, a' megholt Pruszsiai Királyné képeinek elkészítésére, melly a' Charlottenburgi Kir. kertben fog fel állittatni. — Charlottenburg egy fél óráni mértföldrő van Berlintől, a' hol a' meg boldogult Királyné kedves férjével együtt lakott a' nyári hólnapokban.

A' Frantzia Monitörnek 25-ik Novemberei darabjában következendő hadi jelentés foglaltatott bé: „September 29-ik napját követett éjjel, 5000 főből álló Anglus hadi nép ütött ki Kádikszból a' Frantzia lineákra, olly feltétellel, hogy azokat semmivé tegye, 's öszve rontsa; de kéntelen volt magát nagy veszteséggel vissza húzni. A' Kádiks elött készült erősségek mind tovább tovább mennek előre, és 300 ostromló nagy ágyúkkal vannak megtöltve. — *Scvillában* új bombi öntő fazekak készitettek, mellyek 2000 ölnire, sőt tovább lövik a' tüzes golyóbisokat. — Számos ágyúzó salupokból álló hajók is állanak Kádiks elött, mellyeknek alkotmányok újmódi.“ —

„*Andoluziában* egynéhány insurgens tsuportokat vesztegettek el azok a' Frantzia seregek, mellyeket Marsal *Soult* küldött ellenek. — Azt az 5000 főből álló Anglus és Spanyol corpust, melly Mallagának el foglalására küldetett, 3000 főből álló Frantzia sereggel nagyon megverte Generál *Sebastiani*, és sok embert meg ölvén, 's meg sebesitven az ellenség közzül, a' tobbit hajóik-

ra vissza üzte. — Az Andaluziából jött utolsó le-
 velek, Novemb. 10-ik napján irattak, mellyek-
 nek rövid foglalatok abból áll, hogy az azon
 tartományban táborozó Fr. hadi nép egyösséges;
 hogy a' Dalmátziai Herceg Marsal *Soult*, az
 ötödik Frantzia *corpust* a' Tagus folyóviz mellé
 küldötte; hogy *Murtziában* egynéhány ezer fegy-
 veres paraszttal kereng *insurgens* Generál *Bla-*
ke, de a' kik a' katona nevet épen nem érdem-
 lik. — Hogy *Manchar* és *Guadalaxarai* tartomá-
 nyokban sok embert veszettek el a' Spanyol *in-*
surgens; hogy Kataloniában *insurgens* Generál
Bisscourt, a' Tortósai erősséget 7000 főből ál-
 ló gyalogsággal, és 500 lovasokkal akarván az
 ostrom alól feloldozni, Marsal *Souchet* 2500
 granatírosokkal ellene ment, az ellenség előtte
 meg állani nem mérészlett, hanem nagy sietség-
 gel vissza fordult Valentzia felé; hogy a' Tor-
 tosai erősségben lévő *insurgens* az éhseg és be-
 tegségek miatt sokat szenvednek; hogy az os-
 tromló Fr. hadi népet a' kormánya alatt lévő
 hadi néppel Marsal *Makdonald* fedezi, és hogy
 Barcelonába sok eleséget küldött; hogy a' Tor-
 tonában lévő ellenséges katona őrizet már 10000
 ágyúgolyobist lövöldözött abból ki haszontala-
 nul, és hogy abból 4000-ret gyűjtögettek öszve
 a' Frantzia katonák; hogy Navarra Ország tsen-
 dességben van, és hogy Fr. Generál *Reille* 2000
insurgensektől tisztította azt meg, a' kik közül
 900 Panpellonában van fogságban, a' többi pedig
 mind el vezett — hogy General *Dumoutier*, a'
 Csász. testörző seregnek hat füzilliros *regement-*
jével, és a' Bergeni herczegsbéli lantsás hadi
 néppel Valladolidba marsirozott, hogy ott magát

a' Csász. testörz6 sereggel 6szve tsatolhassa, 6c 20000 f6b6l 6ll6 tartal6k sereget ki6ldhessen ut6na — hogy a' Biskajai tartom6ny eg6sz tsendes-s6gben legyen, 6s hogy az oda val6 nemzeti g6rdist6k jelesen viselt6k magok6t — hogy Asturi6ban a' Santonai postot el akart6k az Anglusok foglalni, melly felt6telb6l, n6gy fregatok, 's 40 m6s hadakoz6 haj6k hadi n6ppel megterhelve Corunn6b6l kieveztek; hogy *Marquesito* m6r sok-szor megveretett insurgents Gener6l Gijonn6l a' sz6razra kisz6llott, 's ugyan akkor, Octob. 20-ik napj6n egy insurgents corpus Gallitzi6b6l kiron-tott, de Gener6l *Caffarelli* a' k6rm6nya el6tt l6v6 hadi n6ppel sebessen el6bbre nyom6lv6n, az ellens6get haj6ira vissza 6zte — hogy a' k6vet-kezett napokon nagy sz6lv6sz t6madv6n a' ten-geren, S6ntona mellett egy Spanyol fregat a' k6-szickl6khoz tsapatott 's minden azon v6lt ember a' tengerbe s6llyedt, a' t6bb apr6bb haj6k is el-mer6ltek, 6s egyed6l az Anglus fregatok men-ekedtek ki a' veszedelemb6l.

Egy Schmidt nevezet6, Nassau-Usingenii sz6let6s6 P6risi Klavir tsinal6 mester egy olly hydrostati alkotm6nyt k6szitett, mellynek seg-i ts6geyel a' viz fenek6re le menv6n t6bb 6r6kig, s6t eg6sz nap is ott maradhat veszedelem n6lk6l. A' Cs6sz6r par6ntsolatj6ra, n6h6ny Commiss6riusok jelenl6tekben, evvel az alkotm6nyval, a' P6rison kereszt6l foly6 Seine foly6vizben pr6-b6t t6v6n, a' viz al6l sokf6le holmit a' sz6razra kivitt, 6s hogy az oda val6 Publicumot talalm6-ny6nak b6t6rs6gos v6lt6r6l meg gy6zhesse, m6-sokat is, a' kik kivant6k, a' vizbe le bots6tott, a' kik a' viz partj6n 6llott szem6lyekkel tubus,

vagy beszélő tső által sokáig beszélgettek, 's múltatták magokat, és minden kedvetlenség, avagy változás nélkül ismét kimentek a' vizből.

Nagy Britannia.

A' Királyi udvari orvos Doctorok következő foglalató bulletint adtak ki *Novemb. 20-ik napján*, a' Fels. Angliai Király nyavalyájának mivóltáról: „*Novemb. 16-ik napjának estéjén valamivel erősebb volt a' Király hideglelése. — Nov. 17-ikén: Eő Kir. Felsége a' múlt éjel nem aludt, és valamivel erősebb volt a' hideglelése; minakét nappal ennekelőtte. — Nov. 18-ikén: A' múlt éjjel egy keveset aludt a' Király, és most reggel a' hideglelése is gyengébb. — Novemb. 19-ikén: Egynéhány óráig aludt Eő Felsége. — Nov. 20 és 21-ikén: Lassan lassan mind jobban aluszik, és a' hideglelés szűnni kezd.*

A' 3-ik Novemberi Kálizsi tudósítások azt tartják, hogy a' Spanyol Országi insurgens kormányozó Junta hivatalját letévén, három személyre bízott a' végre hajtó hatalom, *Agar, Blake és Ciscó* nevü nevezetes férfiakra. — Lisszabonából olly tudósítást vett a' Londoni kórmányozószerk, hogy azok a' falusi emberek, a' kik Portugalliának északi részéből oda futottak, de a' városba mindnyájan hé nem fértek, a' város és az Angliai armádiának lineája közt lévő térségen, barákokban, az az, deszkából és földből tsinált kunyhókban laknak. Ezeknek a' barákoknak igen nagy a' száma. — Azok, a' kiknek hajlékaikat a' Frantzia seregek még eddig el nem foglalták, parantsolatot vettek az eránt, hogy térjenek vissza hajlékaikba. — A' Londoni Zsur-

nálok szerint, November 10-ik napjáig semmi nevezetes dolog nem történt Portugalliában a' két ellenséges ármádia közt, nem is történhetik mind addig, míg a' Marsal Masséna ármádiája több segítő seregekkel meg nem erősítetik. Azt is beszéllik a' Londoni újság levelek, hogy ez az ármádia sok szükségét szenved, sem magazinuma, sem tábori eszközei nem lévén elegendők. — Egy Anglus Oberster azt írta Londonba a' Villa-Francai környékről, hogy az Eszlingi Hertzeg ármádiája 45000 gyalog, és 17000 lovas emberből állyon, a' *Wellington* ármádiája pedig 80000 emberből; hogy amaz az Anglusokat megtámadni nem bátorkodik, és ha szinte szerentséje lenne is az előjáró seregeket megverni, és az első lineát megvenni, de a' második lineának megtámadására száz ezer emberének kellene lenni, annyit pedig maga meg erőltetése nélkül nem gyűjthet magához. — Végre azt is írta az a' tisz, hogy Novemb. 2-ik napján Liszbona vidékén nagy földindulás vólt, de semmi kárt nem tett.

A' *Star* nevezetű Londoni Zsurnál azt beszél, hogy Irlandiában még most is békételenkedik a' nép, mellyre legtöbb alkalmatosságot szolgáltatnak a' városokban tartatni szokott vásárok — hogy százanként gyűlnek öszve az emberek, és erőszakkal veszik el a' falusiaktól vásárra vitt életeket — hogy a' városi előjáróknak tellyességgel nem engedelmeskednek, a' kik fegyvert viselő embereknek segítségek nélkül a' felátadakat le nem tsendesithetik — hogy erőszakkossan szedik el másoktól a' fegyvert, és a' kik nékiek ellentállanak, kotzkára vetik életeket.

Svédzia Ország.

A' múlt November 5-ik napján költ udvari újság levelekben egy Kir. hirdetmény adatott ki, mellyben illyetén fontos, és az Ország jelenvaló állapotjához alkalmaztatott tárgy fordul elő: „Minekutánna az Ország Rendjei a' Haza szabadságának 's jussainak fenntartására nézve köz akarattal és megegyezésből a' Ponte Corvoi Hertzeget választotta volna korona hertzegnek ezen kívánatos történeten való örömiünkben, ezt a' herczeget kinek tündöklő érdemei nemtsak a' következő maradékoknál, hanem a' most élöknél is nagy betsben tartatnak, 's megesmértetnek, ötöt *Károly János* név alatt fiunká fogadjuk, 's arról semmi kétségiink nintsen, hogy a' mi hiv jobbagyink ezt az új kötelet, melly mi közöttünk, és a' korona Hertzeg közt kötött, örömmel ne fogadják.“

Ezen Királyi Hirdetménynek az Ország házában, a' Király jelenlétében, lett elolvasása után egy hosszas óratiót mondott a' Korona Hertzeg, mellyben leg elsőben is a' Királynak ezen hozzája való megbetsülhetetlen szeretetét igen érzékeny kifejezésekkel megköszönte, azután az oda felgyült Ország Rendjeihez fordulván, hozzájuk így szóllott: „Ti hozzátok van, úgymond, az én beszédem intézve. A' Király javasolta azt, hogy engement Kir. székének örökössévé választatok, és Ti ezen választást költsönös és megegyező akarattal el fogadtátok, meg erősítettétek. — Ez a' megkülönböztetett jó szívűség, ez a' határ nélkül való bizodalom nagy kötelességeket rak reám; igen hathatossan érzem én azokat, 's erőssen el is tökélettem magamban, hogy

azokat jó lelki esmérettel bétellyesítettsem. A' táborba lévén én neveltetve egyenes szívűséggel szóllok hozzátok; reménylem, hogy én a' Haza javára sok jót mivelhetek. A' józan Státus tudományának, melly az Isten törvényeit jóknak lenni esméri, fedhetetlenségén, és igasságon kell fundáltatni. Közelről láttam a' háborút, annak minden szörnyű következéseit jól esmértem. Semmi meghódoltatott birtok nints, melly a' háza fiak vérének idegen földön való kiontatásáért, a' Hazának elegendő vigasztalást adhatna. — Láttam a' Frantzia Császárt gyakorta győzedelmi koszorúval felékesítve, és győzhetetlen hadi seregeitől körülvéttetve, a' bekesség olaj ágából való koszorú után sohajtozni — Igen is jó Urak és Svétziai férjfiak! Egyedül a' békesség a' bölts és megvilágosodott Kormányzéseknek ditsösséges tzielja. — A' Státusnak ereje, és magában való feunállása nem állanak annak kiterjedésében, hanem inkább annak törvényeiben, kereskedésében, industriajában, avagy iparkodásában, mindenek felett pedig annak nemzeti jó lelkűségében. Meg kell vallani, hogy sokat vesztett Svétzia Ország, mindazáltal tsak ugyan megtartatott a' Svétziai Nemzetnek betsüllete. Hogyha az isteni gondviselés végzéseinek engedelmesskedünk, és megemlékezünk arra, hogy tapláltatásunkra elég földünk, 's védelmezésünkre elég vasunk van, boldogok leszünk.“

A' 20-ik Novemberi Stockholmi közönséges újság levelekből azt olvassuk, hogy Svétzia Ország is hadat izent már Angliának, és hogy minden Svétziai kikötőhelyekben találtatott Anglus hajók sequestrum ála vétettek. Az Angliai fab-

rikabéli portékáknak és colonialis terméseknek Svécia Országba való bévitetések ellen már ez előtt kiadott rendelkezések ismét megújítatnak, és semmi coloniális portékákat nem leszen szabad Svétziából más Európai Országokba kivinni. — Végtére minden Anglia Orzági fábrikabéli és coloniális portékákat, melyek a' múlt Aprilis 24-ik napjától fogva akarmelly vitorlájú hajokon vitettek légyen azok Svétziába, szorossan fel fognak jegyeztetni, 's annakutánna a' Király szabad rendelkezésre hagyattatni. — A' Svétziai Kormány-széknek ezen végzésével, November 19-ik napján Párisba egy kurir küldetett.

A' Koppenhágában lévő Svétziai Consul minden Dánia Orzági és Norvégiai kikötőhelyekben lévő hajósoknak hirt adott erről a' tárgyról, és arról is, hogy az Anglus hadakozó hajóktól őrizkedjenek. — Anglus Admiral *Sanmarez* még most is hat linea hajóval és egynéhány fregattal a' Gothenburgi révnek külső részében tartózkodik, de tartván az időváltozásáról, Angliába vissza menni szándékozik.

Mivel a' Svétziai Korona Hertzeg számára rendelt palota még el nem készült egészen, arra való nézve még most abban a' palotában lakik, mellyben a' fia Hertzeg *Oskár* lakni fog, mellyben ennekelőtte a' reménytelenül meghalálozott Korona Hertzeg *Károly August* lakott vala. — A' Korona Hertzegné *Oskár* Hertzeggel együtt minden órán Stockholmba váratik, a' kik Párisból ki indulván Hollandian és Hamburgon keresztül utaznak Svétziába számos udvari tisztjeikkel és tselédekkel együtt.

Olasz Ország.

Mindennek, meg a' falusi iskolában tanult gyermekeknek is tudtokra van, hogy Európában három vulkanus, avagy tüzokadó hegy van, úgy-mint, a' *Hekla* Izlandiában, az *Etna* Sziciliában, és a' *Vezuv* Nápoly Országban. Az utólsónak kerülete 24 Fr. mértföldre, magassága 616 öltre, perpendicularis magassága pedig 597 öltre me-gyen. — Mind a' régibb, mind az újabb idők-ben gyakorta meg gyulladt és égett ez a' tüzes kemencze, és az abból kifolyni szokott tüzes mosiék sok szép városokat, falukat, és térsége-ket el borított, elpusztított, és örökre el teme-tett, sok ezer einbert is megölt. Ennek a' tüzes vulkánusnak áldozatjává lönek hajdan Olasz Or-szágnak igen szép és népes városai Herkulanum és Pompéji, mellyeknek föld alól ki ásott remek munkait, a' leghíresebb Olasz mesterek is tsu-dállyak, de semmi századbéli kronikák nem em-lekezhetnek a' Vezuviusnak olly rettentő tüzére, mint volt e' most folyó 1810-ik esztendőnek Sep-tember hólnapjában, mind annak kiütésére, mind az attól tett károokra nézve, mellyet egy *Jaume-tiere* nevű Frantzia Kapitány a' Latour d' Auvergne Regimentjéből szorossan meg irt.

Természet ellen való dolognak tartatott, hogy ennek a' tüz okadó hegynek utólsó meg gyulla-dását semmi szokott jelek meg nem előzték. Rend szerént annak leg bizonyosabb előjáró postaja szokott lenni a' Nápoly városi kutaknak kiszá-radások, a' hegynek szörnyu bőgese, zúgása, 's végtére füstölgése; most semmi illy jelek nem tapasztaltattak, hanem September 10-ik napját követett éjjel egyszeribe meggyulladt, egyszeribe hányta ki tehetetlen tüzes torokból a' tüzes mos-

lekot (Lavanak hívják Olasz nyelven); a következett napon napkeleti és dél 's napkelet közt fekvő oldalain már patak formára folyt lefelé; este felé nevekedvén a tüze, a nap lemenetelkor két tüzes folyóvíz formán folyt le annak hegyiből a láva, 's az egész éjjel meg nem szűnt dühösségétől. — September 12-ikén reggel, siket dörgés jött ki annak torkából, melly mind jobban jobban öregedett, az eleven tűz és gőz nevekedett, melly magából kénköves szagot bocsátott ki, a siket dörgés is mind inkább inkább hallatott, a tüzes láva mind erősebben és erősebben folyt, és kibeszélhetetlen remülésbe ejtette a körül belől fekvő helységeknek lakosait, a kik életeknek a veszedelemtől leendő megmentésére tavolabb lévő helységekbe futottak.

Nagy Bkivanságantámadván a bñsent nevezett Frantzia Kapitányban ennek a rendkívül való és retterto tüneménynek közelebb való szemlelésére, *Pliniusnak* szerentsétlenségéről, a kit Kr. U. születése után 79-ik esztendőben, midőn ezen tűzokadó hegynek közelebről való látására ment volna, annak tüze megemésztett, elfelejtkezvén, annak vizgalására fel ment, és hogy a Vesuvius torkát meg szemlélhesse, ahoz olly közel ment, a mint a Vulkanusból ki jött tűznek hévsége engedte. Azt beszéli kiadott irásában, hogy a ki folyó lának felső része az el olvasztatott tüzes értzhez hasonlít, szaga hasonló a bűdöskő szagához, és a lehelletvételt nagyon akadályoztatta. — A midőn mind ő maga, mind utazó társai legbatorságosabbaknak tartották volna magokat, és nem gondolták, hogy ez a Vulkanus többé kegyetlenkedjén, akkor ismét megindult, és nagy mennydörgések közt nagy tüzes köveket

hányt ki száz ölni magánságra a' levegő égben, mellynek latására mind ő maga, mind utitársai nagyon meg rettenvén onnan elfutottak, és oly sebességgel le mentek azon rettentő hegyről, mint ha repülő szárnyok lett volna, az az, sokkal sebesebben le jöttek, mint fel mentek.

Hasznos Jegyzések.

Miképen kell a' földi almából (krompiból) jó égő viasz gyertyát készíteni? Ha vagy fejer, vagy sárga viaszt a' krumpi lisztjével öszve elegyíti, abból igen jó égő és sokáig tartó gyertyát lehet mártani, úgy annyira, hogy az illy gyertya, ha még friss 5 óráig el tart, ha pedig egyhány napig vagy hétig tartatik, 17 óráig sem fogy el. — Nemcsak viasszal, hanem a' fagygyuval elegyített krompe lisztből is lehet illy jó gyertyát készíteni. Central University Library Cluj

Egy külföldi, de itten sok esztendőktől fogva mesterségét gyakorló szappanos legény kitálta annak módját, miként kellyen a' szappantól meg maradt töpörtöt, mellyet ennekelötte a' sertések számára oltson szoktak eladni, haszonra fordítani, és abból vagy fekete szappant, vagy konyhába való gyertyát mártani. Ennek a' köz hasznú talalmánynak feltalalóját, ezen mesterségének tovább való gyakorlására, és tökéletesítésére nézve, Fels. Urunk 10000 forintal méltóztatott felsegélteni.

Dánia Országban egy posztó tsináló próbát tett a' tehén szőrből való posztót tsinálással, és tsinált is olly jót és szépet, hogy akármelly közönséges ember az illy posztóból tsinált köntöst magára veheti. Az illy posztó tsinalásnak módja abból áll, hogy a' tehén szőrt gyapjuval öszve kell elegyíteni, és jól meg karolni. — Egy Alsó Luzatziai takáts is szerentsés próbát tett az illy posztonak készítésével.

Egyárkus Tóldalékkal.

D. D. S.